

B. Metodika princípov rozhodovania Pamiatkového úradu SR vo veciach stavebnotechnického /alebo reštaurátorského/ zásahu

---

časť 4.
Urbanizmus

Vypracoval:
Radoslav Mokriš

Príloha č. 1

Terminologický slovník

OBSAH

1.	TERMINOLOGICKÝ SLOVNÍK.....	3
2.	ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	11

1. TERMINOLOGICKÝ SLOVNÍK

Na účely tejto metodiky vymedzujeme okruh pojmov, ktoré sú významné z hľadiska pamiatkového urbanizmu. Niektoré z uvedených pojmov sú zavedené platnou právnou úpravou a medzinárodnými dohovormi, ktorých signatárom je aj Slovenská republika.

Účelom vymedzenia pojmov je prepojenie terminológie urbanistickej (vrátane podstatnej terminológie krajinej) a terminológie pamiatkovej a vytvorenie ich spoločného metodického základu.

Ustálený výklad pojmov, ktoré používa aktuálny zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „pamiatkový zákon“), dodnes neexistuje. Prikláňame sa preto k najbližšej – českej – metodike územnej pamiatkovej ochrany.

Pojmový aparát, ktorý používajú oba štáty, síce nie je úplne totožný, ale vychádza z veľmi podobného odborného prístupu, a líši sa iba v nepatrných detailoch. Podstatným spoločným znakom českého a slovenského prístupu je spôsob plošnej ochrany pamiatkových území, ktorý je v Európe špecifický. Jeho výsadou je jednoduchosť a zrozumiteľnosť. Ani po zásadnej zmene spoločenského usporiadania v roku 1989 a následných majetkových zmenách nebolo potrebné prehodnocovať tieto zaužívané nástroje plošnej ochrany.

Areál – časť územia (blok alebo lokalita), ktoré podlieha miestnemu (polohovému), prípadne časovému režimu, nie je členený verejnými priestranstvami, je ohradený a býva obvykle jednocelovo využívaný. Z hľadiska otvorenosti a prístupnosti areálu verejnosti sa rozlišujú areály:

- otvorené, so stanoveným časovým a prevádzkovým režimom pre sprístupnenie areálu verejnosti,
- uzavreté, verejnosti neprístupné.

Autenticita /pravosť/rýdzosť/hodnovernosť/pôvodnosť/ **v pamiatkovej ochrane** – pôvodnosť rozpoznávaných vrstiev krajinných a urbanizovaných štruktúr, resp. miera pôvodnosti, ktorá sa vzťahuje vždy ku konkrétnym (kultúrnym) vrstvám alebo rozpoznávaným vlastnostiam týchto vrstiev, pričom miera autenticity a ďalšie vlastnosti chránenej veci sú podkladom pre rozhodnutie o rozsahu pamiatkovej ochrany, t. j. pri určení prípustnosti (alebo neprípustnosti) zamýšľaných zmien alebo nových zásahov.¹

Blok/blok mestský – ucelená územná jednotka (plocha polygónu), tvorená súborom pozemkov, jedným pozemkom alebo jeho časťou, vymedzená najmä hranou verejného priestranstva, príp. cestami, vonkajšou hranicou humien, prípadne hranicou lesa alebo vodnej plochy. Urbanizovaný blok je opakom verejného priestranstva, je územím neverejným s rôznym režimom prístupnosti. Blok je skladobnou jednotkou sídla. Plochy blokov/mestských blokov tvoria plochu intravilánu, a sú rozhodujúcim fenoménom pôdorysného rozvrhu mesta.

Centrum celomestské – územie, sústreďujúce rôznorodé činnosti, deje a stavby a zariadenia miestneho, celomestského a nadmestského významu, s významným podielom verejných priestorov a priestranstiev.

---

¹ Dokument o autenticite. Nara, 1994. Dostupné na:

https://www.icrom.org/sites/default/files/publications/2020-05/convern8_06_thenaradocu_ing.pdf

Dominanta – jav/skutočnosť/vlastnosť urbanizovanej alebo krajinnej štruktúry intravilánu alebo extravilánu (stavba alebo výrazný krajinný prvok), ktorý sa hierarchicky vymyká z obvyklých alebo prevažujúcich urbanistických alebo krajinných štruktúr, a formuje usporiadanie súvisiaceho územia.

Forma – základný tvar (praobraz, prototyp); vzor; príklad; model; vyhranený súbor znakov, či vlastností, ktoré nie sú iba všeobecné (neprišlúcha všetkým objektom), ani iba jedinečné (neprišlúcha jedinému objektu), a ktoré vo svojom zovšeobecnení charakterizujú objekt v rámci určitého systému.

Fasáda – hlavné a vedľajšie priečelie; prenesene: povrch, zovňajšok.²

Funkčné územia – časti územia obce, ktoré slúžia pre špecifické funkcie a zahŕňajú viac funkčných plôch.

Funkčné územia a funkčné plochy sa určujú podľa súčasného alebo navrhovaného spôsobu funkčného využitia; tieto plochy sa určujú na stanovenie základných územných podmienok a stanovenie regulatívov prípustného, obmedzeného a neprípustného využitia, regulatívov priestorového usporiadania, pre ďalšie členenie plôch na pozemky a pre stanovenie ochrany verejných záujmov v týchto plochách, akými sú ochrana prírodného a kultúrneho dedičstva, civilizačných, architektonických a urbanistických hodnôt.

Historické jadro – špecificky vymedzená základná a podstatná časť centrálného územia mesta (alebo pôvodných častí osídlenia), súvisiaca spravidla so vznikom mesta a jeho najrannejším vývojom, ktoré má osobitný význam pre celok mesta.

Horizont – pohľadová línia, oddeľujúca povrch zeme od oblohy (hranica obzoru, videná zo stanoviska pozorovateľa).

Intaktnosť – (nedotknutosť alebo neporušenosť) prírody a vecí kultúrnej podstaty, vrátane jej vlastností a (pre)javov a všetkých prvkov, potrebných na jej vyjadrenie.

Identita – totožnosť/zhodnosť/rovnosť – jav, spočívajúci v totožnosti, t. j. (úplnej alebo podstatnej) zhodnosti.

Krajina – krajina extravilánová/krajina intravilánová – človekom obývané, vnímané a obhospodarované (kultivované) územie (ekumena), ktorého charakter je výsledkom pôsobenia prírodných a ľudských činiteľov a ich vzájomných vzťahov (krajina ako kultivovaná príroda).

Krajina extravilánová – krajina mimo zastavaného územia, zahŕňajúca nezastavané lokality a plochy prírode blízkyh i umelých kultúr a úprav s prevažujúcimi hospodárskymi aktivitami, rekreačnými a ekologicko-stabilizačnými rôznorodého charakteru.

Krajina intravilánová – krajina vo vnútri zastavaného územia, zahŕňajúca nezastavané a nezastavateľné plochy a pozemky umelých úprav s rekreačnými a ekologickými aktivitami:

- vegetačné prvky mestského charakteru, ktoré tvoria spravidla parkovo upravené plochy a parky, historické záhrady a pamiatky záhradného umenia,
- vegetačné prvky uličného parteru, ktoré tvoria vegetačný sprievod verejných priestranstiev, spojených s iným základným spôsobom využitia a usporiadania územia,
- základné kompozičné osi systému vegetácie, významné pre obraz mesta a jeho častí, najmä os rieky a osi významných vodných tokov v území, celomestsky významné stromoradia, ktorými

---

² KOCH, W. *Evropská architektura – encyklopedie evropské architektury od antiky po současnost*. Praha: Universum, 2012. ISBN 978-80-242-3657-5.

sa rozumejú pásy vzrastených stromov, navrhovaných s ohľadom na priečny profil existujúcich a navrhnutých komunikácií,

- hlavné a vedľajšie osi vegetačnej siete.

Krajina strešná – v urbanizme scenéria/pohľadový celok tvorený prevažne strechami jednotlivých stavieb, ich strešných rovín a celkovou hladinou zástavby. Súčasťou strešnej krajiny sú stavebné dominanty a urbanisticky významné priečelia, ktoré vystupujú nad hladinu striech.

Kultúra – aktívny vzťah človeka, resp. spoločnosti k prírodnému prostrediu a jeho vzťah k tvorbe a využívaniu (človekom) vytvoreného prostredia prostredníctvom odborných znalostí, vedomostí, schopností a zručností; „...*Pojem kultúra označuje to, o čo sa treba usilovať, o čo sa človek musí aktívne starať. Patrí tu jazyk a vzdelanosť, skúsenosti a techniky, náboženstvo, umenie i veda.*“³

Miera využitia územia – pomer zastavateľnosti/nezastavateľnosti vymedzenej časti územia na lokalite, ploche, bloku alebo pozemku/parcele.

Mierka urbanistická – je pomerovým vzťahom časti k celku, napr. dom v rámci ulice, ulica v rámci uličnej siete a pod.; ide o pomer medzi časťou sídla a jeho celkom, resp. medzi jednotkou a okolím. Rovnakým spôsobom je možné chápať aj mierku krajiny.

Nález archeologický – hnutelná vec, ktorá je dokladom o živote človeka a o jeho činnosti od najstarších dôb a spravidla sa našla alebo nachádza sa v zemi, na jej povrchu alebo pod vodou. Archeologickým nálezom je tiež zbraň, munícia, strelivo, súčasť uniformy, vojenská výstroj alebo iný vojenský materiál, ktorý sa našiel v zemi, na jej povrchu alebo pod vodou a pochádza pred roku 1946.

Nálezisko archeologické – nehnuteľná vec na topograficky vymedzenom území s odkrytými alebo neodkrytými archeologickými nálezmi v pôvodných nálezových súvislostiach.

Limit – podmienka/požiadavka – právne alebo vecné obmedzenie spôsobov využitia a usporiadania územia alebo umiestnenia a užívania stavieb a zariadení, pričom:

- právnym limitom sa rozumie zákonom, nariadením, vyhláškou, opatrením všeobecnej povahy, alebo správnym rozhodnutím stanovené:
  - podmienky a požiadavky,
  - ochranné pásma a chránené územia,
- vecným limitom sa rozumie:
  - limity využitia a usporiadania územia, dané charakterom územia a podmienkami a možnosťami jeho vývoja,
  - technické limity využitia územia, dané technickou realnosťou a technologickou vyspelosťou a podmienkami.

Obytnosť – vlastnosť krajinných, urbanizovaných a architektonických štruktúr a verejného priestoru, vhodných pre pobyt osôb.

Obzor – okraj – medzi časťami zemského povrchu prehliadnuteľný z určitého stanoviska, s ktorým sú späté určité súvislosti.

Objekt

1. predmet (význ. 2), op. subjekt: o. skúmania, výchovy, myslenia,
2. komplex zariadení, slúžiaci istému cieľu: hospodársky, školský, rekreačný o.,

³ SOKOL, J. *Civilizace a kultura*. Koreferát na francouzsko-českém seminári společenských věd CEFRES, 2014.

3. gram. predmet.⁴

Objektová skladba (v stavebníctve) znamená objektovú skladbu stavby: budovy, haly, veže, stožiare, prípojky a rozvody (sekundárne) vody, elektriny, kanalizácie, pary, tepla, plynu a iných distribučných systémov médií k objektom, vodojemy slúžiace pre hlavnú stavbu, prístupové cesty, z pohľadu inžinierskej stavby práce na objektoch pozemného staviteľstva (drobná architektúra), podľa prevodníka Jednotnej klasifikácie stavebných objektov na Klasifikáciu stavieb, ktorý vydal Štatistický úrad Slovenskej republiky a vyhlásil Opatrením č. 128/2000 Z. z., s účinnosťou od 1. mája. 2000.

Objektová skladba – predmetová skladba chránených objektov v pamiatkovej ochrane (budovy, cesty a pod.).

Obnova kultúrnej pamiatky – súbor špecializovaných umelecko-remeselných činností a iných odborných činností, ktorými sa vykonáva údržba, konzervovanie, oprava, adaptácia alebo rekonštrukcia kultúrnej pamiatky alebo jej časti s cieľom zachovať jej pamiatkové hodnoty. Obnovou na účely pamiatkového zákona sa rozumejú aj činnosti, ktoré nepodliehajú ohláseniu ani povoleniu podľa osobitného predpisu.⁵

Ochranné pásmo – územie vymedzené na ochranu a usmerný rozvoj prostredia alebo okolia nehnuteľnej kultúrnej pamiatky, pamiatkovej rezervácie alebo pamiatkovej zóny.⁶

Ochrana pamiatkového fondu – súhrn činností a opatrení zameraných na identifikáciu, výskum, evidenciu, zachovanie, obnovu, reštaurovanie, regeneráciu, využívanie a prezentáciu kultúrnych pamiatok a pamiatkových území.⁷

Okolie nehnuteľnej kultúrnej pamiatky bezprostredné – priestor v okruhu desiatich metrov od nehnuteľnej kultúrnej pamiatky; desať metrov sa počíta od obvodového plášťa stavby, ak nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou je stavba, alebo od hranice pozemku, ak je nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou aj pozemok.⁸

Pamiatka kultúrna – nehnuteľná národná kultúrna pamiatka (ďalej aj „kultúrna pamiatka“) – hnutelná vec alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku.⁹

Pamiatkový fond – súbor hnutelných vecí a nehnuteľných vecí vyhlásených podľa pamiatkového zákona za kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny. Za pamiatkový fond sa považujú aj veci, o ktorých sa začalo konanie o vyhlásenie za kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny.¹⁰

Pamiatková hodnota – súhrn významných historických, spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, vedeckých, technických, výtvarných alebo umelecko-remeselných hodnôt, pre ktoré môžu byť veci predmetom individuálnej alebo územnej ochrany.¹¹

---

⁴ Krátky slovník slovenského jazyka [cit. 7. júna 2022]. Dostupné na: <https://slovník.aktuality.sk/pravopis/kratky-slovník/?q=objekt>

⁵ § 32. ods. 1 pamiatkového zákona.

⁶ § 18 ods. 1 pamiatkového zákona.

⁷ § 2 ods. 7 pamiatkového zákona.

⁸ § 27 ods. 2 pamiatkového zákona.

⁹ § 2 ods. 3 pamiatkového zákona.

¹⁰ § 2 ods. 1 pamiatkového zákona.

¹¹ § 2 ods. 2 pamiatkového zákona.

Pamiatkové územie – sídelný územný celok alebo krajinný územný celok sústredených pamiatkových hodnôt alebo archeologických nálezov a archeologických nálezísk, ktorý je z dôvodu ich ochrany podľa pamiatkového zákona vyhlásený za pamiatkovú rezerváciu alebo pamiatkovú zónu.¹²

Pamiatková rezervácia – územie s uceleným historickým sídelným usporiadaním a s veľkou koncentráciou nehnuteľných kultúrnych pamiatok alebo územie so skupinami významných archeologických nálezov a archeologických nálezísk, ktoré možno topograficky vymedziť.¹³

Pamiatková zóna – územie s historickým sídelným usporiadaním, územie kultúrnej krajiny s pamiatkovými hodnotami alebo územie s archeologickými nálezmi a archeologickými náleziskami, ktoré možno topograficky vymedziť.¹⁴

Panoráma – typ pohľadu a zobrazenia charakteristický širokým záberom. Predmetom tohto pohľadu býva súbor objektov, či území so vzájomne sa prelínajúcimi pohľadovými kontextmi, respektíve viditeľná časť (historickej) mestskej krajiny.

Panoráma chránená – panoramatický pohľad (miestom výhľadu, pozorovaným predmetom a pohľadovým kužeľom), ktorému je prisúdená osobitná hodnota pre význam chránenej veci s určeným režimom ochrany.

Priehľad – typ pohľadu vymedzený rámovaním (v popredí či strednom pláne, prvkami, určujúcimi šírku záberu). Pri priehľade je rámovanie podstatnou súčasťou pohľadového kontextu. Významná diaľková pohľadová väzba medzi miestom výhľadu a pozorovaným predmetom.

Priehľad chránený – pohľadová väzba/línia/koridor/(väčšinou ulica) so zámerným, prípadne nezámerným pohľadovým ukončením pohľadovým cieľom (*point de vue*), ktorý má zvláštnu hodnotu v obraze osídlenia alebo krajiny. Chránený priehľad nesmie byť vizuálne narušený alebo prerušovaný.

Prístupnosť územia bezbariérová – riešenie, ktoré zohľadňuje nároky všetkých užívateľov územia, vrátane osôb s určitým druhom obmedzenia pohybu alebo orientácie tak, aby sa umožnilo plnohodnotne využívať územie, pozemok, budovu alebo služby.

Parter – prvé nadzemné podlažie stavby/objektu orientované do verejného priestranstva, s ktorým je priamo prepojené. Spravidla štruktúrne zvýraznené a určené na poskytovanie služieb verejnosti v nebytových priestoroch. Obvykle slúži viacerým funkciám, najčastejšie obchodnej. Je odlišne poňaté ako ďalšie nadzemné podlažia. Je súčasťou ochrany historických miest. Parter: lat. *pars* = časť, diel, kus; tal. *partini* = deliť, rozdeľovať.

Park – lesopark/prímestský park – ucelená časť extravilánovej či intravilánovej krajiny s komponovanou a udržiavanou vegetáciou, s podstatnými estetickými kvalitami, určená prednostne na rekreačné odpočinkové alebo športové činnosti.

Plocha zastavaná – plocha alebo časť pozemku, na ktorej sú umiestnené stavby.

Plocha stavebná – plocha zastavaná stavbami, alebo plocha zastavaná inžinierskymi stavbami.

Plochy funkčné – časti územia zahrňujúce viac pozemkov spravidla s rovnakým spôsobom využívania.

---

¹² § 2 ods. 4 pamiatkového zákona.

¹³ § 16 ods. 1 pamiatkového zákona.

¹⁴ § 17 ods. 1 pamiatkového zákona.

Pohľad – pohľadové zobrazenie/pohľadový kužel/pohľadový kontext/chránený pohľad – plošné zobrazenie časti prostredia viditeľné z priestorovo definovaného miesta výhľadu. Posudzovaný pohľad je priestorovo určený miestom výhľadu a pohľadovým kužlom. Šírka záberu pohľadu je určená uhlom rozhľadu (vrcholovým uhlom pôdorysného priemetu pohľadového kužľa).

Pohľad chránený – priestorovo definovaný pohľad (miestom výhľadu, pozorovaným predmetom a pohľadovým kužlom), ktorému je prisúdená osobitná hodnota pre význam chránenej veci s určeným režimom ochrany.

Prirodzený (rastlý) terén – je plocha s vodopriepustným povrchom bez stavieb, vrátane podzemných, okrem podzemnej technickej infraštruktúry.

Priechodnosť – pešia a/alebo cyklistická priechodnosť urbanizovanou sieťou pozemných komunikáciách (účelových ciest či chodníkov) určených najmä k pešiemu, cyklistickému a zmiešanému pohybu, umožňujúca priechodnosť zastavaným územím.

Proporcia – určenie vzájomných súvislostí (miery harmónie) častí a celku; celok sa odvodzuje od častí, časti od celku, keďže každý čiastkový akt ovplyvňuje celok. Ako proporčné, rozmerovo súvisiace, majú v matematickom vzťahu pomer najmenej dve rovnaké časti (napr. pomer fasád na námestí vychádza z pomeru ich strán). Pri určení vzájomných súvislostí je možné pracovať s odvodzovaním v rámci približných relácií.

Reliéf – vonkajší výškopisný (výškový) obrys krajinných a urbanizovaných štruktúr; s reliéfom môže byť spojené určenie podmienok alebo požiadaviek na usporiadanie a využívanie územia.

Režim – určenie časových, polohových, personálnych podmienok záťaže stavieb, alebo zvláštnych podmienok výkonu správy vo vymedzenom území; zvláštnym prípadom časového režimu sú stavby, zariadenia alebo činnosti dočasné, s obmedzeným časovým režimom existencie.

Silueta – (obrys) jednotlivých pohľadových plánov (napr. silueta mesta vystupujúceho v strednom pláne nad horizont okolitej krajiny v pozadí).

Stavebná čiara – myslená hranica vymedzujúca časť pozemku určenú na zastavanie od nezastaviteľnej časti pozemku, a to ako smerom do verejného priestranstva (stavebná čiara), tak aj smerom do hĺbky pozemku/vnútra bloku.

Štruktúra zástavby – charakteristické prepojenie zastavaných a nezastavaných verejných, poloverejných a súkromných priestorov charakteristická pre územie určené na zastavanie.

Štruktúra urbanistická – proporčné vzťahy stavebných jednotiek či častí v rámci daného súboru či systému, resp. pomer daného celku alebo subcelku a jeho charakteristických dielov (napr. pomer plochy parcely a mestského bloku).

Typológia urbanizmu – náuka o kategorizovateľnom prejave urbanizovanej formy. Spoločné jednotiace znaky charakterizujú určitý prejav tvaru a miesta. Typus je základným významom týchto elementov v konkrétnom (prevažne fyzickom) prejave. Existujú dve základné typologické línie – štrukturálne a činnostné.

- **Štrukturálna línia** sleduje formovanie fyzickej dispozície a kompozície objektov a sídla a je vyjadrená stavebnou typológiou a priestorovou typológiou.
- **Činnostné línie** sledujú možnosti a spôsoby využívania objektov a sídla a sú vyjadrené funkčnou typológiou.

Z hľadiska pôsobenia možno rozpoznať archetyp, typ a atyp.

- **Archetyp** je prejavom, stabilizovaným v poriadku vekov, a v rozsahu celej kultúrnej oblasti. Je súčasťou či princípom kolektívneho vedomia a podvedomia. Je väčšinou abstrahovateľný do podoby symbolu.
- **Typ** je prejavom, stabilizovaným v rade generácií, a je vyjadrením zhody na efektívnom usporiadaní a využití sídla. Je zmysluplnou agregáciou najmenších elementov do opakovateľných jednotiek, ktoré nesú obdobné významy. Typ je nástrojom prirodzeného vnímania sídla, prostriedkom jeho stabilizácie a štandardizácie.
- **Atyp** je prejavom zmysluplným len v rámci archetypálne a typovo stabilizovaného prostredia. Len v rámci takého prostredia je schopný oznámiť svoju informáciu. Je buď vyjadrením potrebného napätia, mimoriadnosti situácie, alebo novej vývojovej vrstvy. Svojevoľné použitie atypov vedie k nezrozumiteľnosti sídla a v dôsledku aj celej obce.¹⁵

Uličná čiara – myslená hranica vymedzujúca verejné priestranstvo a územie bloku.

Urbanistická štruktúra – štruktúra priestorového usporiadania a funkčného využívania vybranej časti územia charakterizovaná najmä hustotou zástavby, výškou zástavby, solitérnosťou alebo spojitnosťou zástavby, vyrovnanou alebo kontrastnou hladinou zástavby a mierou otvorenosti a uzavretosti exteriérových urbanistických priestorov.

Urbanistický atribút – podstatná vlastnosť, ktorá preukazuje autenticitu, vývojovú etapu a kontinuitu urbanistického (vrátane krajinného a architektonického) prostredia s významným pamiatkovým potenciálom.

Urbanistická štruktúra – vnútorná stavba prvkov a častí v rámci usporiadaného celku, ktorá vykazuje zreteľnú mieru pravidelnosti a zákonitosti; vzťahy medzi prvkami nejakého zoskupenia, podľa jednotiaceho princípu či plánu. Metaštruktúra zobrazuje širšie väzby, fyzická štruktúra (nomo štruktúra) zobrazuje vnútornú stavbu sídla, resp. jeho organizáciu, členenie a skladbu, infraštruktúra zobrazuje servisné systémy na chod a udržanie fyzickej štruktúry a základné fungovanie metaštruktúry.

Územie podľa predpokladanej miery zmien – intravilán a extravilán:

- a) stabilizovaný s predpokladom zachovania doterajšieho charakteru, s možnosťou čiastkového dopĺňovania a čiastkových zmien pri zachovaní charakteru,
- b) transformačné s predpokladom rozsiahlejšieho doplnenia, prípadne zmeny doterajšieho charakteru,
- c) rozvojový s predpokladom zásadnej zmeny charakteru založením novej urbanizovanej alebo krajinej štruktúry.

Veduta – celkový pohľad na mesto, panoráma krajiny s podrobnosťami¹⁶, zobrazenie (historickej) mestskej krajiny kresbou, maľbou či fotografiou. Podobne ako pohľad, je priestorovo definovaná, ale zároveň je do určitej miery subjektívnou, autorskou interpretáciou obrazu mesta.

Verejný priestor – koncepčne formovaný kontinuálny útvar vymedzený priestorom neverejným, spravidla urbanizovanými blokmi. Miera verejnosti zodpovedá miere prístupu bez obmedzení. Urbanizmus sídla tvorí sieť verejných priestorov. Verejným priestranstvom sa bez ohľadu na vlastníctvo

¹⁵ JEHLÍK, J. *Rukověť urbanismu*. Praha: Ausdruck Books, 2016. ISBN 978-80-260-9558-3.

¹⁶ Krátky slovník slovenského jazyka [cit. 7. júna 2022]. Dostupné na: <https://slovník.aktuality.sk/pravopis/kratky-slovník/?q=objekt>

rozumejú ulice, námestia, parky a ostatné priestory slúžiace všeobecnému užívaniu. Verejné priestranstvá sa vymedzujú tak, aby bola zaistená obslužnosť lokality a priestupnosť územím najmä pre peších a cyklistov; ulice a cesty sa prednostne navzájom prepájajú.

Vybavenosť verejná – krajinná infraštruktúra, dopravná a technická infraštruktúra a infraštruktúra občianska a produkčná.

Základná ochrana kultúrnej pamiatky – súhrn činností a opatrení vykonávaných na predchádzanie ohrozeniu, poškodeniu, zničeniu alebo odcudzeniu kultúrnej pamiatky, na trvalé udržiavanie dobrého stavu vrátane prostredia kultúrnej pamiatky a na taký spôsob využívania a prezentácie, ktorý zodpovedá jej pamiatkovej hodnote a technickému stavu.¹⁷

Základná ochrana pamiatkového územia – súhrn činností a opatrení, ktorými orgány štátnej správy a orgány územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkmi nehnuteľností zabezpečujú zachovanie pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb, areálov alebo urbanistických súborov a vhodné technické vybavenie pamiatkového územia.¹⁸

Zásady ochrany pamiatkovej rezervácie alebo pamiatkovej zóny – požiadavky na primerané funkčné využitie územia, na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie, materiálovej a objektovej skladby, výškového a priestorového usporiadania objektov, architektonického výrazu, prvkov uličného interiéru a uličného parteru, historickej zelene, charakteristických pohľadov, siluety a panorámy, archeologických nálezísk, prípadne ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt pamiatkového územia.¹⁹

Záťaž – limitné a rizikové vplyvy stavieb, zariadení alebo činností či dejov na prostredie a obytnú pohodu mesta a krajiny a kvalitu susedstva.

Zámer obnovy kultúrnej pamiatky – identifikačné údaje o kultúrnej pamiatke, majetkovoprávne údaje o kultúrnej pamiatke, plánované budúce využitie kultúrnej pamiatky a špecifikácia predpokladaných zmien kultúrnej pamiatky.²⁰

Zámer úpravy nehnuteľnosti v pamiatkovom území – údaje o nehnuteľnosti, základné majetkovoprávne údaje o nehnuteľnosti, plánované využitie nehnuteľnosti a špecifikácia predpokladaných plošných a priestorových zmien. Úpravou nehnuteľnosti nie je odstránenie stavby v pamiatkovom území.²¹

Zámer úpravy nehnuteľnosti v ochrannom pásme – majetkovoprávne údaje o nehnuteľnosti, špecifikácia predpokladaných plošných a priestorových zmien.²²

Záujem ochrany pamiatkového fondu – ochrana pamiatkového fondu, archeologických nálezov a nálezísk, a súčinnosť s inými orgánmi verejnej správy pri určení podmienok týkajúcich sa ochrany pamiatkového fondu, archeologických nálezov a nálezísk, ochranných pásiem pamiatkových rezervácií a pamiatkových zón a bezprostredného okolia národných kultúrnych pamiatok.

---

¹⁷ § 27 ods. 1 pamiatkového zákona.

¹⁸ § 29 ods. 1 pamiatkového zákona.

¹⁹ § 29 ods. 3 pamiatkového zákona.

²⁰ § 32 ods. 3 pamiatkového zákona.

²¹ § 32 ods. 5 a 6 pamiatkového zákona.

²² § 32 ods. 11 pamiatkového zákona.

2. ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Dokument o autenticite. Nara, 1994.

JEHLÍK, J. *Rukověť urbanismu*. Praha: Ausdruck Books, 2016. ISBN 978-80-260-9558-3.

KOCH, W. *Evropská architektura – encyklopedie evropské architektury od antiky po současnost*. Praha: Universum, 2012. ISBN 978-80-242-3657-5.

Krátky slovník slovenského jazyka [cit. 7. júna 2022]. Dostupné na:
<https://slovník.aktuality.sk/pravopis/kratky-slovník/?q=objekt>

Opatrenie Štatistického úradu Slovenskej republiky č. 128/2000 Z. z., ktorým sa vyhlasuje Klasifikácia stavieb.

SOKOL, J. *Civilizace a kultura*. Koreferát na francouzsko-českém semináři společenských věd CEFRES, 2014.

Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Financované
Európskou úniou
NextGenerationEU

PLÁN [OBNOVY]

MINISTERSTVO
KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

PAMIATKOVÝ ÚRAD
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Plán obnovy a odolnosti SR, Komponent 2: Obnova budov
Reforma zvýšenia transparentnosti a zefektívnenia rozhodnutí
Pamiatkového úradu SR

B. Metodika princípov rozhodovania Pamiatkového úradu SR vo veciach stavebnotechnického /alebo reštaurátorského/ zásahu

Časť 4. Urbanizmus

PRÍLOHA Č. 1 TERMINOLOGICKÝ SLOVNÍK

AUTOR METODIKY

Radoslav Mokriš

ODBORNÍ RECENZENTI

Ján Sekan

Adam Guzdek

Lýdia Kubeková

Michaela Vargová

Kamil Alezár

REDAKCIA

Petra Pleváková

POĎAKOVANIE

Peter Andráši

Viera Dvořáková

Pavol Hriň

Róbert Királ

Kristína Markušová

Martin Neumann

Jana Onufráková

Ján Sekan

Vladimír Sobota

Soňa Ščepánová

JAZYKOVÉ ÚPRAVY

Text neprešiel jazykovou úpravou.

VYDAL

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky

Cesta na Červený most 6, 814 06 Bratislava

Vydanie prvé

© 2023

www.pamiatky.sk